

Jan Dostal - nástin života 12. září 1920 - 15. prosince 2015

Jeden z nejvýznamnějších českých anthroposofů Jan Herbert Dostal se narodil v Luhačovicích 12. září 1920 do rodiny slavného českého herce, režiséra a pozdějšího vedoucího činohry Národního divadla Karla Dostala a německé herečky Sofie Dostálové. Krátce před Janovým narozením se oba rodiče současně a přitom nezávisle na sobě seznámili s anthroposofií a později i s jejím tvůrcem Rudolfem Steinerem. Dopisy, ve kterých se navzájem informovali o svém nečekaném objevu, se prý doslova „potkaly“ na poště. Pro malého Jana tak byla vlastně již před narozením položena významná východiska pro jeho celý další život. Jedním z nich byla dvojjazyčnost rodiny. Rodiče sice doma mluvili téměř výlučně česky, ale díky četným kontaktům do Německa a pravidelným letním pobytům u příbuzných a známých se malý Jan rychle naučil i německy. Jan Dostal tak žil v podstatě od raného dětství stejně tak v češtině jako němčině a již v útlém mládí začal překládat. Druhým významným východiskem bylo umění a především hudba, ke které měl od dětství hluboký vztah. Jeho učitelem hry na klavír byl český skladatel a anthroposof Alois Hába. A nakonec třetím, v mnohém ohledu nejvýznamnějším východiskem a životní cestou se mu stala anthroposofie a od pěti let i tři roky předtím založená Obec křesťanů. Jan byl mimo jiné prvním dítětem, které docházelo do pražské Obce křesťanů na hodiny náboženství. Ponejprv jej učil pražský farář Josef Král a později v němčině farář Rudolf Meyer, který krátce působil v Praze a který se Janu Dostálovi později stal otcovským průvodcem a rádcem.

Jan Dostal byl mimořádně intelektuálně nadaným dítětem. Ve škole i na gymnáziu patřil k nejúspěšnějším. Vedle hudby a skautského hnutí se jeho vnitřním domovem stále více stával sál Tycha Braha v domě U jednorozce na Staroměstském náměstí, kde sídlil pražský sbor Obce křesťanů. Po svátosti konfirmace, kterou v roce 1934 vykonal Rudolf Frieling, začal ministrovat a byly mu svěřeny korektury německých kázání faráře Josefa Adamce a českých kázání faráře Eduarda Lenze. Současně studoval na konzervatoři obor dirigentství, který úspěšně absolvoval v roce 1943. Po zákazu činnosti Obce křesťanů na území Protektorátu Čechy a Morava v roce 1942 a patrně i v souvislosti se smrtí maminky v roce 1943 pocítil Jan Dostal velikou touhu stát se knězem Obce křesťanů. Do konce války navštěvoval pravidelně Josefa Adamce, který ho na případné budoucí kněžské působení intenzivně připravoval. Po válce chtěl ve studiu co nejrychleji pokračovat, ale vycestování do zahraničí nebylo v prvních poválečných letech vůbec snadné. Studovat v Německu bylo zcela vyloučeno, a tak připadala v úvahu jedině Anglie, kde vedl malý kněžský seminář jeden ze zakladatelů Obce křesťanů Alfred Heidenreich. Ani do Anglie ovšem v roce 1946 nebylo možno běžně cestovat. V podstatě neřešitelnou situaci tak nakonec po přímlově Karla Dostala vyřešila až osobní intervence tehdejšího předsedy československé vlády Zdeňka Fierlingera. Paradoxně tak jeho studium umožnil člověk, který se v roce 1951 jako vedoucí Státního úřadu pro věci církevní aktivně podílel na zákazu činnosti Obce křesťanů v Československu.

Krátké studium od března 1946 do února 1947 doplnilo ještě dvouměsíční praktikum u Rudolfa Meyera v Curychu. Po návratu do Prahy a nutných přípravách přijal Jan Dostal svátost kněžského svěcení od Alfreda Heidenreicha 14. prosince 1947 v novém sále Obce křesťanů v Růžové ulici. Po boku Josefa Adamce pak působil v pražském sboru až do Vánoc 1950, kdy se duševně i zdravotně zhroutil a byl „na čas“ uvolněn z farářské práce. Brzký zákaz Obce křesťanů a nástup komunistického teroru zabránily návratu a osud Jana Dostala se dál ubíral jinou cestou.

Po krátké práci v zahradnictví a v lese se před ním otevřela nová perspektiva, se kterou předtím vůbec nepočítal. Nastoupil v Jaroměři jako učitel hry na klavír. V Jaroměři ale těžce onemocněl žloutenkou a po uzdravení se tam již nevrátil. K jeho velkému zklamání se mu nepodařilo získat místo učitele v sanatoriu, které v Karlových Varech vedl Dr. Brabínek. Tehdy, stejně jako i ještě několikrát později, zasáhly do života Jana Dostala politické poměry.

V následujících letech pracoval jako učitel a později ředitel hudební školy v Prachaticích a ve Strakonících. Všude s velkým úspěchem, a to jak u dětí, tak i u rodičů a u kolegů. V roce 1962 se oženil, a tak s ním ve Strakonících žila i manželka Michaela a nejstarší tři z postupně šesti dětí. V roce 1965 se Jan Dostal odvážil uspořádat vánoční „folklorní“ vystoupení, jehož součástí byla i malá vánoční hra a koledy. Obrovský úspěch představení způsobil, že Jan Dostal byl napříště přísně kontrolován stranickými orgány. Pod tímto tlakem nebylo pro něj možné dál pracovat a po dohodě s lékaři si našel místo v Praze. Rodina ponejprv zůstávala ve Strakonících a následovala ho až v roce 1969. K výrazné změně došlo ve druhé polovině šedesátých let - v polovině jeho života - kdy začal úspěšně působit ponejprv v časopise *Estetická výchova*, kde vedl hudební část, a později ve vydavatelství Supraphon, kde záhy vykonával dokonce dvě vedoucí funkce. V té době mimo jiné zásadním způsobem spoluutvářel radikální reformu hudební výchovy. Slibně se rozvíjející a plodnou práci přerušily v roce 1977 události související s Chartou 77. Jeden ze členů redakce, Ivan Medek, se stal signatářem Charty 77 a dostal okamžitou výpověď. Redakce proti tomu svorně protestovala a Jan Dostal musel Supraphon opustit. Tehdy došlo k jednomu z mnoha zázraků jeho života. Bylo mu jasné, že s politickým posudkem, který v Supraphonu dostal, bude jen obtížně hledat práci. Dozvěděl se ale, že v hudební škole v Nuslích potřebují zázrak za učitelku na mateřské dovolené. Takové krátkodobé zaměstnání nebylo třeba hlásit, a když pak došlo k jednání o trvalém úvazku, putoval na příslušný školský úřad posudek vypracovaný ředitelem hudební školy jako posledním zaměstnavatelem.

Krátce po odchodu do důchodu v roce 1980 se naskytla příležitost koupit dům v Senešnici, který Jan Dostal díky podpoře ze zahraničí postupně přebudoval na anthroposofické centrum, kde se konaly různé menší semináře a konference.

Jan Dostal od mládí psal verše a komponoval. Později se pustil do překládání, a to jak poezie (Morgenstern, Rilke, Goethe), tak i anthroposofických textů a průpovědí. Jedním z jeho nejvýznamnějších překladatelských počinů je vedle překladů významných děl Rudolfa Steinera i překlad tří lidových vánočních her z Prievozu u Bratislavy. Kromě překladů psal i vlastní texty, které jsou dokladem jeho jedinečného individuálního uchopení témat.

Po roce 1989 byl Jan Dostal jedním z mála českých anthroposofů, který byl připraven začít veřejně působit a zprostředkovávat anthroposofii novým zájemcům. Pro mnohé se jeho přednášky na začátku devadesátých let staly skutečnou branou k anthroposofii. A to nejen svým obsahem a formou, ale i osobností přednášejícího, kterou prožívali jako garanci řečeného. K rozvoji anthroposofického hnutí u nás přispěl Jan Dostal mimo jiné i tím, že se ujal vedení prvního semináře pro učitele waldorfských škol, kde přednášel do roku 2002. V letech 2005 až 2007 byl pak předsedou Anthroposofické společnosti v České republice. V souvislosti s padesátým výročím kněžského svěcení v roce 1997 se Jan Dostal znovu více spojil i s kněžským kruhem Obce křesťanů. Účastnil se znovu jako kněz kněžských svěcení a celé řady synod a začal v soukromí znovu sloužit obřad posvěcení člověka. K aktivní farářské službě se ale vzhledem k věku a délce jejího přerušení již nevrátil.

Jan Dostal v posledních letech často přemýšlel o tom, s jakým cílem asi přišel na svět. Měl dojem, že v podstatě pro nic, co dělal, nebyl dostatečně nadaný či vybavený schopnostmi. Vše si musel vypracovat svou pilnou prací a nezlomnou vůlí, která ho několikrát dovedla až na hranici duševních a tělesných sil. Možná právě proto z něj ve vztahu k jeho celoživotnímu dílu vyzařovala nesmírná skromnost. V 95 letech se uzavřel život naplněný prací a prožitý v činné odpovědnosti před duchovním světem. Jan Dostal vyprávěl, že ho uklidnilo, když v díle Rudolfa Steinera objevil poznámku, že „ti, kdo dlouho žijí, jsou ti, kdo se pomalu učí“. Jan Dostal se skutečně ochotně učil celý život a z plodů jeho učení budou vděčně čerpat ještě i budoucí generace zájemců o anthroposofii.

Tomáš Boněk

(Tomáš Boněk je farářem Obce křesťanů)